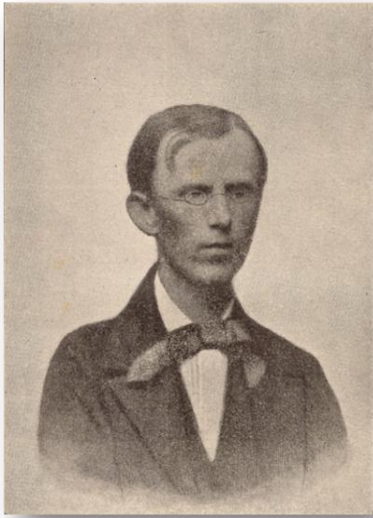

ЧИРИКОВ ГРИГОРІЙ СЕРГІЙОВИЧ

Чириков Григорій Сергійович (21.01.1835 – 1881, м. Харків) – український бібліограф, краєзнавець, літературознавець. Широко відомий як укладач «Указателя книг и брошюр, напечатанных в Харькове с 1805 по 1879 год» – першого бібліографічного посібника, в якому зібрано літературу, видану в Харкові.

Народився в родині художника С. П. Чирикова, вчителя малювання в навчальних закладах Харкова – Університеті, Інституті шляхетних дівчат, 2-й гімназії. Григорій навчався у 2-й гімназії, після закінчення якої в 1853 р. вступив до природничого відділення фізико-математичного факультету Харківського університету. 1857 р., отримавши вищу освіту, працював викладачем природничих наук у гімназіях. Багато часу приділяв заняттям журналістикою.

З 1859 р. і до кінця життя працював помічником бібліотекаря бібліотеки Харківського університету. З 1872 р. одночасно – хранителем Музею красних мистецтв і старожитностей Харківського університету.

Окрім «Указателя книг и брошюр...» (опублікований після смерті автора в 1890 р.) створив ще один фундаментальний покажчик – «Указатель произведений, хранящихся в Музее изящных искусств при Императорском Харьковском университете» (у 3 ч., уклав ч. 2, 3), який і до сьогодні не втратив своєї значущості.

Г. С. Чириков є автором статей історико-біографічного та історико-археологічного характеру, що друкувалися у часописах «Русская старина», «Русский архив», газетах «Санкт-Петербургские ведомости», «Новое время», «Харьковские ведомости». Його статті присвячені питанням культурного та

економічного життя Слобожанщини, харківським діячам науки і культури (ректору Харківського університету Т. Ф. Осиповському, поету А. М. Нахімову), а також творчості О. С. Пушкіна та ін.

Однак більшість краєзнавчих досліджень Г. С. Чирикова залишилися неопублікованою. Його рукописи послужили благодатним ґрунтом для написання Д. І. Багалієм та Д. М. Міллером історії міста Харкова, історії Харківського університету (автор Д. І. Багалій), біографії В. Н. Каразіна (автор Н. І. Тихий). Чириков – автор найбільшої на той час праці про засновника Харківського університету (залишилася у рукописі).

За словами І. І. Корнейчика, Г. С. Чириков збирав матеріали для біобібліографічного словника видатних діячів Слобожанщини (письменників, журналістів, учених, губернаторів, купців, представників духовенства). Ці матеріали досі залишаються у рукописах. Архів Г. С. Чирикова надійшов до Історичного архіву при Харківському історико-філологічному товаристві, а у подальшому був переданий до Центрального державного історичного архіву України (Київ).

Праці

1. Чириков Г. С. Заметка по поводу последнего общего собрания товарищества потребителей / Член товарищ[ества] Григ. Чириков // Харьковские губернские ведомости. 1869. 11 окт. (№ 114), 14 окт. (№ 115).
2. Чириков Г. С. Музей Харьковского университета : [об экспонатах музея. Пополнение фонда музея коллекцией А. Н. Алферова] / Г. Ч.-въ // Санкт-Петербургские ведомости. 1873. 15 июня (№ 162).
3. Чириков Г. С. Печальная история потребительских ассоциаций : (Корреспонденция из Харькова) / Г. С. Чириков // Санкт-Петербургские ведомости. 1873. 31 мая (12 июня) (№ 147).
4. Чириков Г. С. Дело о поощрении сельского хозяйства в Харьковской губернии. 1843–1861 // Русская старина. 1874. № 7. С. 622–628.

5. Чириков Г. С. Тимофей Федорович Осиповский, ректор Харьковского университета / Г. С. Чириков // Русская старина. 1876. Т. 17, № 11. С. 463–490.

6. [Чириков Г. С.] Записка о происхождении и составе Музея изящных искусств при Императорском Харьковском университете // Указатель произведений, хранящихся в Музее изящных искусств при Императорском Харьковском университете: [в 3 ч.]. Харьков, 1877. Ч. 2. С. 230–251. Без подписи.

7. Чириков Г. С. Указатель произведений, хранящихся в Музее изящных искусств при Императорском Харьковском университете: [в 3 ч.]. Харьков : Тип. ун-та, 1870–1883.

[Ч.] 2: Живопись / предисл. Г. С. Чирикова. 1877. 251 с.

[Ч.] 3: Гравюры, офорты, хромолитография и проч. Отд. 1: Коллекция эстампов Фридриха Аделунга / предисл. Г. С. Чирикова. 1883. 194 с.

8. Чириков Г. С. Аким Николаевич Нахимов, писатель-сатирик. 1782–1814 гг. : Очерк литературной деятельности и неизданные его сочинения / сообщ. Г. С. Чириков // Русская старина. 1880. Нояб. С. 709–736 ; Дек. С. 951–974.

9. Чириков Г. С. Заметки на новое издание сочинений Пушкина (СПб. 1880 г., томы I-й и II-й) // Русские архив. 1881. [Кн.] 1, [вып.] 1. С. 175–215.

10. Указатель книг и брошюр, напечатанных в Харькове с 1805 по 1879 год / [сост. Г. С. Чириков] // Харьковский сборник. 1890. Вып. 4. С. 114–168.

11. Чириков Г. С. Каменные бабы в Харьковской губернии // Труды Харьковского Предварительного Комитета по устройству XII археологического съезда / изд. под ред. Е. К. Редина. Харьков, 1902. Т. 1. С. 159–175.

Те саме, окр. вид.: Харьков : Тип. и литогр. М. Зильберберг, 1901, 16 с.

Джерела

1. [Помощник библиотекаря библиотеки Харьковского университета Г. С. Чириков] // [Памятные книжки Харьковской губернии на 1863–1879 гг.] / Харьков. губерн. стат. ком. Харьков, 1862–1978.
2. Сумцов Н. Ф. [О Г. С. Чирикове и его неизданном указателе] // Харьковские губернские ведомости. 1884. 14 янв. (№ 12).
3. Балясный Я. О. [Григорий Сергеевич Чириков : предисл. к «Указателю книг и брошюр, изданных в Харькове с 1805 по 1879 год»] // Харьковский сборник. 1890. Вып. 4. С. 108–113.
4. [Рудаков В. Е.] Чириков (Григорий Сергеевич, 1835–1881) / [Рудаков В. Е.] // Энциклопедический словарь / изд. Ф. А. Брокгауз, И. А. Ефрон. Санкт-Петербург, 1903. Т. 38-а. С. 857. Подпись: В. Р-въ.
5. Редин Е. К. Музей изящных искусств и древностей Харьковского университета (1805–1905) // Записки Харьковского университета. 1904. Кн. 3: Летопись Харьковского университета. С. 43–106.
С. 96–98: про Г. С. Чирикова. Після с. 98 на вклейці – його портрет.
6. Тихий Н. И. В. Н. Каразин. Его жизнь и общественная деятельность. Киев : Тип. Император. ун-та св. Владимира, 1905. 302, 27, IV, [2] с.
С. 10, 2-га паг.: про Г. С. Чирикова.
7. Рубинский К. И. Библиотека Харьковского университета за 100 лет ее существования (1805–1905 гг.). Харьков, 1907. 44 с., 5 л. іл.
С. 28, 32: про Г. С. Чирикова.
8. Халанский М. Г. Музей изящных искусств // Историко-филологический факультет Харьковского университета за первые 100 лет его существования (1805–1905). Харьков, 1908. [Ч.] 1 : Опыт истории историко-филологического факультета. С. 134–135.
С. 135: про Г. С. Чирикова.

9. Данилевич В. Е. Музей изящных искусств и древностей // Ученые общества и учебно-вспомогательные учреждения Харьковского университета. Харьков, 1911. С. 52–69.

С. 69: про Г. С. Чирикова.

10. Багалея Д. И., Миллер Д. П. История города Харькова за 250 лет его существования : ист. моногр. Т. 2. (XIX-й и начало XX-го века). Харьков : Тип.-лит. М. Зильберберга, 1912. 973 с.

С. 185, 187, 624, 645, 674, 751, 797, 798, 841, 876: про Г. С. Чирикова. Изд. 3-е. Москва : Гос. изд-во культ.-просветит. лит., 1955. 608 с.

С. 478: про «Указатель книг и брошюр...», укладений Г. С. Чириковым.

11. Корнейчик І. І. Історія української бібліографії: дожовтневий період : нариси. Київ : Ред.-вид. від. Кн. палати УРСР, 1971. 376 с.

С. 229–230: про Г. С. Чирикова.

12. Ярошик В. О. Історія розвитку краєзнавчої бібліографії Харківщини // Історія бібліотечної справи в Україні : матеріали регіон. наук. конф., листоп. 1993 р., м. Харків. Харків, 1994. С. 78–86.

С. 80: про «Указатель книг и брошюр...», уклад. Г. С. Чириковым.

13. Ярошик В. Краєзнавча бібліографія Харківщини // Краєзнавство : Літопис українських краєзнавців. 1995. № 1–4. С. 9–12.

С. 9: про «Указатель книг и брошюр...», уклад. Г. С. Чириковым.

14. Чигринова Р. П., Березюк Н. М., Левченко И. Г. Чириков Григорий Сергеевич // Библиотека Харьковского национального университета им. В. Н. Каразина за 200 лет. Харьков, 2006. С. 284. Портр. на фотовклейке.

15. Лапина М. С. Страницы общественной деятельности А. А. Потебни // Университет в моей жизни : [сб. ст. и воспоминаний]. Харьков, 2010. С. 50–67.

С. 54, 55, 57: про Г. С. Чирикова.

16. Глибицька С. Б. Чириков Григорій Сергійович // Українські бібліографи : біогр. відом., проф. діяльність, бібліогр. : у 3 вип. Київ, 2011. Вип. 3. – С. 149–150.

17. Глибицкая С. Б. Григорий Чириков (1835–1881): библиограф, краевед, искусствовед // Бібліотечний форум України. 2012. № 2. С. 41–43. Електрон аналог: URL: <http://ekhnuir.univer.kharkov.ua/bitstream/123456789/6331/2/Grigory%20Chirikov.pdf>.

18. Глибицкая С. Б. Незученное наследие Григория Чирикова // Бібліотечний вісник. 2013. № 3. С. 59–64. Електрон аналог: URL: <http://ekhnuir.univer.kharkov.ua/bitstream/123456789/8956/2/Glibitskaia.pdf>.

Глибицька Світлана Борисівна

Статтю створено 03.10.2019